

Afschaffing van de welvaartsstaat

Kunstenaars gaan één meter verder dan de rand van de afgrond, beroepssporters gooien zichzelf voor meer dan 200% in de strijd, kustwachtters en brandweerlieden redden levens ook zonder dat 'de plicht hen roept' en Nederlanders rijden 130 waar slechts 100 is toegestaan. Alleen economen wegen af, hebben een vraagzijde en een aanbodzijde, een partieel evenwicht en een algemeen evenwicht. Ze stoppen waar marginale kosten en baten gelijk zijn, zelfs als het over de welvaartsstaat gaat. In zijn oratie bij de aanvaarding van de Tinbergen leerstoel stelde Bob Haveman dat de marginale kosten van de Nederlandse verzorgingsstaat groter zijn dan de baten, en dat we enkele passen terug moeten¹. Zo voorzichtig steeds. Laat me voor een keer iets schrijven waar geen enkele econoom achter staat, wat geen enkel partijprogramma vermeldt, wat geen enkele gek kan volhouden. Laat mij een pleidooi houden voor de afschaffing van de welvaartsstaat. Advocaten bepleiten alle dagen hopeloze zaken. Ik wil ook een meter over de afgrond stappen, hopen dat mijn val een beter uitzicht geeft. Ik heb alle argumenten bij elkaar gezocht die ik kon vinden om kind en badwater weg te gooien en kwam bij tien terecht. Een mooi rond getal.

1. *Hij is passé*: de welvaartsstaat is niet meer van deze tijd. Hij wortelt in de tijd van het rauwe kapitalisme van de vorige eeuw. De doorsnee werknemer van nu heeft een goede opleiding, is mondig genoeg om voor zichzelf op te komen en verstandig genoeg om zijn eigen zaakjes te regelen.

2. *Hij is patriarchaal*: de welvaartsstaat stamt nog uit de patriarchale samenleving waarin mannen zorgden voor het inkomen en vrouwen voor de emoties. Het (post-)moderne gezin bestaat uit twee verdieners die voor elkaar kunnen zorgen, of uit alleenverdieners die zelf hun boontjes kunnen doppen.

3. *Hij is vrijheidsbeperkend*: in de welvaartsstaat is gelijkheid belangrijker dan vrijheid. Hij bestaat uit een eindeloze reeks van verplichtingen zowel voor de betalende als voor de ontvangende leden. Daardoor maakt hij een diepe inbreuk op de vrijheid van mensen, ten bate van een meer egale inkomensverdeling. Niemand kan echter bewijzen dat gelijkheid ethisch belangrijker is dan vrijheid.

4. *Hij vernietigt de solidariteit*: door de voorzieningen van de welvaartsstaat vervalt de verzorgende rol van de familie, de kerken en de charitatieve organisaties. Ouders hoeven minder te zorgen voor hun kinderen en kinderen minder voor hun ouders, en niemand voelt zich nog verantwoordelijk voor de ander. Onze vrijwillige solidariteit wordt kapot gemaakt door verplichtingen.

5. *Hij dooft de creativiteit en de inventiviteit*: de Nederlandse samenleving is er een waarin alleen de staatsloterij grote prijzen geeft. De variatie in beloningen is in onze economie veel te klein om te prikkelen. De krantenjongen heeft geen ambitie om krantenmagnaat te worden en de lichtmatroos heeft het

net zo goed als de havenbaron. Niemand valt diep en niemand stijgt hoog. Wij zijn kippen in een hok, geen arenden in de bergen.

6. *Het is beter dan lonen matigen*: we zijn er van doordrongen dat de internationale concurrentie dwingt tot bezuinigen en matigen. Maar als de burens dat ook doen, komen we in een neerwaartse spiraal terecht waarin wij matigen omdat zij matigen. Beter kunnen we tot het uiterste gaan en het grootste deel van de wig, en dus de welvaartsstaat, afschaffen. Wij worden het Singapore van Europa.

7. *We weten niets*: wat weten we nu eigenlijk van de welvaartseffecten van de welvaartsstaat? Niets. Af en toe worden berekeningen gemaakt over onderdelen. Tegenstanders komen met schattingen van verliezen door de gemiste produktie, het zinloos rondpompen, de omvang van de wig, de zwarte sector, het misbruik, de corruptie. Voorstanders komen met het belang van meer arbeidsrust, minder criminaliteit, meer beschaving en minder Amerikaanse toestanden. Maar niemand heeft ooit het saldo berekend. Dat zou ook negatief kunnen zijn.

De welvaartsstaat is een monster dat in zijn eigen staart bijt. Hij vernietigt zichzelf, gaat stuk aan zijn interne logica. Van dit staartbijten zijn drie varianten.

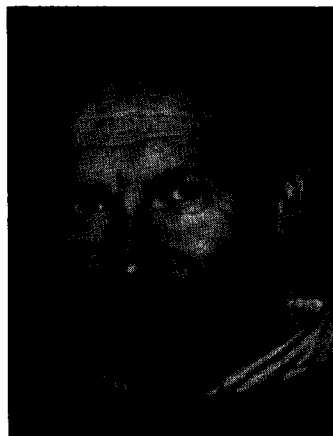
8. *Staatbijten en de calculerende burger*: de welvaartsstaat maakt voor alle lagen van de bevolking financiële onafhankelijkheid mogelijk en bevordert zo het individualisme van de burger. Dit ondermijnt de welvaartsstaat. Want de individualistische burger wordt de calculerende, profiterende burger. Als we allemaal tegelijk willen profiteren blijft er niets van de welvaartsstaat over.

9. *Staatbijten en de wig*: dit is de bekendste variant: door de vele uitkeringen stijgen de belastingen en de sociale premies en wordt de wig groter. Daardoor daalt de werkgelegenheid, waardoor het aantal uitkeringen toeneemt.

10. *Staatbijten en verdringing*: Op den duur is het niet houdbaar om van uitkeringstrekkingen geen tegenprestaties te vragen. Werken met behoud van uitkering wordt onvermijdelijk. Hierdoor wordt regulier werk verdrongen zodat er meer werk met behoud van uitkering nodig is. Uiteindelijk werken we allemaal met behoud van uitkering.

Om dit stuk in de beste traditie 'upbeat' te laten eindigen, wil ik naast tien redenen om hem af te schaffen er één noemen die voldoende is om hem te behouden. Welke?

1. R.H. Haveman, Does the welfare state increase welfare? Reflections on the hidden negatives and observed positives, *The Economist*, 1985, blz. 445-466.

J.J.M. Theeuwes